

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET U SARAJEVU
ODSJEK ZA ROMANISTIKU

ANGLICIZMI U FRANCUSKOM I BOSANSKOM JEZIKU –
KONTRASTIVNI PRISTUP

Završni magistarski rad

Kandidatkinja

Azra Šišić

Mentor

prof. dr. Alma Sokolija

Sarajevo, septembar 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. MEĐUJEZIČKI KONTAKT I UTICAJ	3
2.1. Jezička dominacija i ekspanzija na primjeru engleskog jezika	3
3. JEZIČKO POSUĐIVANJE	5
3.1. Proces jezičkog posuđivanja	6
3.2. Razlozi jezičkog posuđivanja	7
4. ENGLISKI I FRANCUSKI JEZIK: KULTURNO-HISTORIJSKA POVEZANOST	8
4.1. Kružno posuđivanje	10
4.2. Franglais	11
5. JEZIČKA POLITIKA I JEZIČKO ČISTUNSTVO	13
6. ANGLICIZMI U FRANCUSKOM I BOSANSKOM JEZIKU	16
6.1. Ortografski (pravopisni) i fonetski nivo	16
6.2. Anglicizmi u formi jezičkih kalkova	17
Morfološki nivo	17
Sintaksički nivo	18
Semantički nivo	19
Frazeološki ili idiomatski kalk	20
6.3. Leksički nivo	21
Neophodne posuđenice	21
Posuđenice iz luksuza	22
6.4. Ostale vrste anglicizama	22
Poluposuđenice	22
Lažni ili pseudo-anglicizmi	23
7. ANALIZA KORPUSA: PRIMJERI ANGLICIZAMA U RAZLIČITIM POJMOVNIM OBLASTIMA	25
Sport	25
Moda i ljepota	26

Muzika i ples	27
Popularna kultura, zabava i žargonska terminologija	28
Gastronomija	28
Tehnički i tehnološki termini	29
Mediji, poslovna i marketinška terminologija	29
Informatika i internet	30
8. ZAKLJUČAK	32
CONCLUSION	34
9. LITERATURA	36

1. UVOD

Biti lingvista po struci ili pak vrstan poznavalac engleskog jezika nisu neophodni uvjeti kako bi čovjek savremenog doba bio svjestan njegove sveopšte prisutnosti na globalnom nivou. Imajući u vidu činjenicu da je jezik proizvod društva, on onda u skladu s time prati i odražava promjene koje se u njemu dešavaju. Jedna od direktnih posljedica procesa globalizacije, tehnološkog i komunikacijskog napretka, te rasta ekonomske i političke moći Velike Britanije, te Sjedinjenih Američkih Država, jeste upravo širenje i dominacija engleskog jezika kao jezika globalne komunikacije, njegovog prodora u druge jezike, a samim time neizbježno i prodora kulture njegovih izvornih govornika. Ipak, ovakvo veoma uopšteno obrazloženje ne pruža uvid u složene (socio)lingvističke procese koji se odvijaju prilikom jezičkih kontakata, te promjena koje se dešavaju unutar same strukture jezika kao rezultata tih kontakata. Upravo na temelju istraživanja i analize posuđenica iz engleskog jezika - anglicizama, rad će nastojati pružiti uvid u pomenute jezičke procese, specifičnosti i stepen prisutnosti anglicizama na primjeru dva evropska jezika: francuskog i bosanskog.

Dakle, okosnicu rada čini jezička analiza anglicizama u francuskom i bosanskom jeziku na različitim nivoima jezičke strukture, te njihova klasifikacija na osnovu pojmovnih oblasti koje njima obiluju. U radu je primijenjen kontrastivni pristup koji je pružio mogućnost usporedbe, odnosno otkrivanja potencijalnih sličnosti i razlika između anglicizama prisutnih u ova dva jezika.

Nadalje, rad pruža kratak uvid u procese jezičke ekspanzije i dominacije kroz primjer engleskog jezika, te poseban osvrt na specifičnosti odnosa i međusobne povezanosti francuskog i engleskog jezika kroz prizmu historijskog i sociokulturološkog okvira.

Od važnosti je napomenuti da je problematika uticaja i prisutnosti engleskog jezika znatno istraženiji, višedecenijski predmet izučavanja francuskih lingvističkih krugova, nego što je to slučaj sa bosanskim jezikom. Samim time je i korpusna građa i postojeća literatura za francuski jezik daleko brojnija. Ta nesrazmjernost u stepenu istraživanja prisutnosti engleskog jezika u francuskom u odnosu na bosanski jezik, može se objasniti višestoljetnom historijskom i kulturološkom povezanošću i doticaju francuskih i engleskih govornika, u čijoj je osnovi opet, geografska blizina, te političko-ekonomski odnosi kroz povijest ovih dvaju zemalja. Iz tih činjenica nameće se mogući zaključak da je engleski jezik znatno manje prisutan u bosanskom nego što je to slučaj u francuskom jeziku. Da li je to zaista tako, ili postoje i drugi faktori koji imaju uticaja na to, pokazati će sprovedena analiza dvaju jezika. No, prije nego što o tome bude

riječi, najprije je potrebno ukratko objasniti šta su to jezički kontakt i jezičko posuđivanje, te kako i zašto do toga dolazi.

2. MEĐUJEZIČKI KONTAKT I UTICAJ

Fenomen jezičkog posuđivanja jedna je od najznačajnijih posljedica međujezičkog kontakta ili dodira kojim se bavi posebna grana sociolingvistike – kontaktna lingvistika. Kroz povijest, različiti jezici dolazili su u dodir otkako su ljudi iz različitih društvenih zajednica, narodnosti i kultura počeli uspostavljati međusobne komunikacijske odnose. Tako su, pored putovanja a zatim materijalnih i kulturnih razmjena između civilizacija, putovale i razmjenjivale se riječi iz jednog jezika u drugi, ponekad ukorjenivši se i adaptirajući se u drugi jezik, obogaćujući njegovu leksiku, a ponekad posluživši samo kao kratkotrajno rješenje (čime bi bilo opravdano doslovno značenje riječi *posuđenica*), kako bi popunile pojmovnu prazninu, da bi zatim bile zamijenjene neologizmom u jeziku primaocu. Dakle, historijski gledano, jezičko posuđivanje prisutno je u svim jezicima, izuzev kod jezika čiji su govornici geografski i civilizacijski izolovani od ostatka svijeta.

2.1. Jezička dominacija i ekspanzija na primjeru engleskog jezika

Kako bi objasnio kako dolazi do dominacije nekog jezika nad drugim, autor Aleksandar Kolka (Kolka, 1988) koristi termin *civilizacijski pritisak* koji određena jezička zajednica vrši nad drugom, podrazumijevajući pod time ekonomsku, tehnološku, znanstvenu, kulturnu, informacijsku i političku moć:

Civilizacijski pritisak neke kulture i jezika ne djeluje u svim tematskim područjima jednako, pa u skladu s tim varira i intenzitet prodiranja stranih elemenata u jezik primalac ovisno o semantičkom polju (Kolka, 1988:41).

Od druge polovice XX stoljeća, najveći i najintenzivniji civilizacijski pritisak vrši upravo engleski jezik, postajući vodećim jezikom međunarodne komunikacije, poslovanja i diplomatije, brojnih naučnih i tehničkih oblasti, te svojevrsni *lingua franca* informatičke struke. Posljedično tome, postao je i najmoćniji jezik davalac iz kojeg se najintenzivnije posuđuje.

U knjizi *English as a global language*, autor David Crystal (Crystal, 2003) obrazlaže zašto i kako jedan jezik postaje globalan, i naglašava sljedeće:

Why a language becomes a global language has little to do with the number of people who speak it. It is much more to do with who those speakers are (Crystal, 2003:7).

A language has traditionally become an international language for one chief reason: the power of its people – especially their political and military power (Crystal, 2003:9).

Zašto neki jezik postaje globalan nema mnogo veze sa brojem njegovih govornika. Mnogo je važnije ko su ti govornici. Jezik obično postane internacionalan zbog jednog ključnog razloga: moći njegovog naroda – naročito njegove političke i vojne moći. (vlastiti prevod)

Kao dokaz ove tvrdnje, autor navodi primjer latinskog jezika, koji je upravo zbog položaja moći Rimskog Carstva, a kasnije Rimokatoličke crkve, u prošlosti stekao status najuticajnijeg evropskog jezika (Crystal, 2003:7).

Dva su ključna faktora koja su dovela engleski jezik na poziciju moći. Jedan je geografsko-historijske, a drugi socio-kulturološke prirode (Crystal, 2003:29). Kraj XIX stoljeća obilježen je vrhuncem britanske kolonijalne ekspanzije i ogromnim industrijskim i tehničkim razvojem, sa Velikom Britanijom kao vodećom silom u tom domenu. Zatim, u XX vijeku, prevashodno nakon Drugog svjetskog rata pa sve do danas, vodeću poziciju ekonomske i tehnološke moći preuzimaju Sjedinjene Američke Države, šireći svoj socio-kulturološki uticaj na internacionalnoj razini u polju politike, poslovanja, komunikacije, industrije zabave, medija i obrazovanja. Danas, u XXI vijeku, zahvaljujući još većoj globalnoj povezanosti, engleski je sveprisutan i lako dostupan jezik, koji se usvaja kako formalnim putem kroz školovanje, tako i neformalnim, odnosno spontanijem usvajanjem putem interneta i televizije, te muzike i filmova koji su mahom američkog porijekla. U današnjoj klimi višejezičnosti i uz nove generacije govornika, engleski zapravo, sve više poprima ulogu dodatnog ili dopunskog, a sve manje stranog jezika. Stoga, recimo, lingvista Bugarski predlaže klasifikaciju engleskog kao dodatnog jezika (*additional language*), jer njegov današnji položaj prevazilazi okvire običnog stranog jezika (Bugarski, 2009:68).

Gore navedeni faktori su, u domenu jezika, rezultirali sljedećim:

Engleski je postao jezik prisutan na svim kontinentima, što mu je obezbijedilo status internacionalnog jezika, a njegova specifičnost leži upravo u tome što isti prodire u leksiku jezika sa kojima nije nužno u geografskom kontaktu ili blizini. Ta široka i dugotrajna disperzija engleskog diljem svijeta pretvorila ga je u vodeći jezik međunarodne komunikacije, što je dovelo do toga da je danas neizvornih govornika engleskog tri puta više nego izvornih (Crystal, 2003:69). Time je engleski prestao biti isključivo "vlasništvo" nativnih govornika, već i svih onih koji se širom planete njime služe (Bugarski, 2009:16). Takva situacija je u historiji jezika bez presedana, i povlači za sobom zanimljiva pitanja u pogledu jezičkih promjena u samom engleskom kao posljedice raslojavanja na sve veći broj jezičkih varijeteta (Bugarski, 2009:62), ali i strukturalnih promjena u drugim jezicima pod uticajem engleskog jezika.

3. JEZIČKO POSUĐIVANJE

Leksiku svakog jezika, ukoliko riječi posmatramo prema njihovom porijeklu, čine izvorne riječi i posuđenice. Stoga, izuzetak tome nisu ni francuski niti bosanski jezik.

Kroz svoju povijest francuski jezik posuđivao je riječi od brojnih drugih jezika: latinskog (latinizmi) - iz čije se govorne varijante i razvio, grčkog (grecizmi), italijanskog (talijanizmi), njemačkog (germanizmi), ruskog (rusizmi), engleskog (anglicizmi), itd.

Bosanski jezik u svom leksičkom fondu sadrži brojne orijentalizme, odnosno riječi posuđene iz turskog (turcizmi), arapskog (arabizmi) i perzijskog jezika (farsizmi), zatim latinskog, grčkog, njemačkog, engleskog, te romanskih jezika (romanizmi) – francuskog (galicizmi), španskog (hispanizmi), italijanskog, itd.

Oba jezika također posjeduju u svom jezičnom inventaru mnoge internacionalizme¹, od kojih većina potiče iz latinskog i grčkog jezika (što je zajedničko obilježje evropskih jezika) a u skorijoj historiji i engleskog jezika, osobito u polju tehnologije i informatičke struke, internetske terminologije, te određenih pojmova u domenu sporta i muzike.²

Posuđenice, odnosno riječi preuzete iz engleskog u neki drugi jezik nazivaju se **anglicizmi**. Napomenimo da istraživanje u ovom radu ujedno obuhvata anglicizme britanske i američke varijante engleskog jezika, te da, premda postoji uži naziv *amerikanizmi* za posebnu vrstu anglicizama sa američkog govornog područja, u radu za obje varijante koristimo isti općenitiji naziv.

---

¹ Internacionalizmi ili međunarodnice - posuđenice koje u više jezika imaju isto osnovno značenje i u svojoj osnovi isti izraz. Većina potječe iz grčkoga i latinskoga jezika te se često nazivaju i europeizmima.

<https://hr.wikipedia.org/wiki/Internacionalizmi> Pristupljeno: 8.9.2021.

² Primjeri anglicizama u različitim pojmovnim oblastima nalaze se u sedmom poglavlju rada.

3.1. Proces jezičkog posuđivanja

Prema teoriji jezika u kontaktu, u procesu posuđivanja učestvuju dva jezika – **jezik davalac** i **jezik primalac**, dok se izvorni oblik riječi u jeziku davaocu naziva **model**, a preuzeti oblik u jeziku primaocu – **replika** (Kolka, 1988:43). Pri prelasku modela u repliku dolazi do **procesa adaptacije** ili **prilagodbe** riječi na različitim jezičkim nivoima: **ortografskom, fonološkom, morfološkom, sintaksičkom, semantičkom i leksičkom**.

Neophodno je istaknuti da stepen adaptacije ili prilagođenosti nikako nije isti za sve posuđenice, što ćemo uvidjeti na konkretnom primjeru anglicizama u francuskom i bosanskom jeziku. Riječi koje se nisu dovoljno prilagodile strukturi jezika primaoca, odnosno one koje su zadržale svoju izvornu ortografsku i fonološku strukturu, te ih je zbog toga lakše prepoznati kao strane, nazivaju se **tudice**. Što su posuđenice "bolje uklopljene", odnosno što su se više adaptirale u jezik primalac, manje se osjećaju kao strane, te je samim time teže i prepoznati njihovo strano porijeklo. Takve adaptirane riječi vremenom postaju sastavni dio jezičkog inventara jezika primaoca.

Autorica Josette Rey-Debove (Rey-Debove, 1980) također ističe da samostalne riječi (lekseme) nisu jedine jezičke jedinice koje se posuđuju. Posuđivati se također mogu i skraćenice ili akronimi koji imaju funkciju samostalnih riječi, zatim lokucije i idiomatski izrazi, te pojedini afiksi (afiksalne ili vezane morfeme) od kojih je u engleskom najučestaliji sufiks *-ing*.³

Posuđenice se također mogu posmatrati kao **direktne** – one koje su formalno i semantički identične ili slične riječima u jeziku davaocu (Čedić, 2008:4), i **indirektne** – one koje su u jezik primalac došle putem jezika posrednika. Primjer indirektnog posuđivanja u bosanskom jeziku su pojedine riječi iz arapskog i perzijskog jezika koje su u naš jezik dospjele preko turskog jezika.

Ovdje bismo još spomenuli pojavu tzv. kružnog posuđivanja (fr. *les réemprunts, les allers-retours*), koja je posebno zanimljiva ukoliko se posmatra u kontekstu međusobnog odnosa i historijske povezanosti francuskog i engleskog jezika.⁴ Kako i naziv upućuje, u procesu kružnog posuđivanja, jednom posuđena riječ ponovo se vraća u jezik primalac, ali u drugačijem obliku.

---

³ Autorica navodi primjer engleske skraćenice *O.K.*, akronim *laser* (Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation), izraze *last but not least, fifty fifty* i *time is money* (Rey-Debove, 1980:9).

⁴ Detaljnije o ovom jezičkom fenomenu biti će govora u četvrtom poglavlju rada.

Upravo nam primjeri indirektnog i kružnog posuđivanja ukazuju na svu kompleksnost procesa jezičkog posuđivanja i međujezičkih kontakata.

3.2. Razlozi jezičkog posuđivanja

Gledano isključivo sa jezičkog stanovišta, primarni razlog posuđivanja je jezička potreba, odnosno činjenica da u jeziku primaocu u datom trenutku ne postoji riječ koja bi opisala novi pojam ili koncept koji postoji u jeziku davaocu i za kojim korisnici imaju potrebu, odnosno kada u jeziku postoji pojmovna ili konceptualna praznina koju je potrebno popuniti. Zatim, drugi razlog javlja se kada određeni pojam već postoji u jeziku primaocu, ali je njegovo značenje uže (restrikcija ili specijalizacija značenja) ili šire (ekspanzija) od izvornog značenja posuđenice, te se tako pruža mogućnost nijansiranja značenja datog pojma (dodavanja specifične značenjske nijanse). Jezik, dakle, time dobija nove slojeve značenja za pojedine riječi.

Ipak, gore navedeno ne predstavlja jedino obrazloženje zašto do jezičkog posuđivanja dolazi. Naime, ponekad u jeziku primaocu već postoji riječ koja ima potpuno isto značenje kao i riječ preuzeta iz jezika davaoca, što se s jedne strane može posmatrati kao obogaćivanje leksičkog fonda jezika, odnosno uspostavljanje sinonimije. S druge strane, posezanje za riječima stranog porijekla kada u maternjem jeziku već postoji adekvatna riječ ili izraz identičnog značenja, može se posmatrati kao redundantnost, čiji se uzroci mogu objasniti izvanjezičkim faktorima poput isticanja društvenog statusa, stepena obrazovanja, kulturnog prestiža, praćenja trendova, što u nekim slučajevima graniči ili pak prelazi u snobizam, a sve to u ovisnosti o tome koji svjetski jezik u datom periodu ima najveći kulturni uticaj, odnosno status **prestižnog jezika**. Primjera radi, u renesansnoj Evropi, tokom XVI stoljeća prestižnim se smatrao italijanski jezik, a nakon njega primat zadugo preuzima francuski, isprva kao jezik aristokratije, a zatim i diplomatije. Danas, u dvadeset i prvom stoljeću, taj status ima engleski jezik.

4. ENGLISKI I FRANCUSKI JEZIK: KULTURNO-HISTORIJSKA POVEZANOST

Kao što je već ranije istaknuto, jezički kontakt i jezičko posuđivanje posljedica su susreta i uzajamnih kontakata govornika dvije različite jezičke i kulturne zajednice, te je iz tog razloga te jezičke fenomene neophodno posmatrati unutar specifičnog društvenog, odnosno sociokulturološkog i historijskog konteksta. Stoga ćemo ovdje pružiti kratak i vrlo uopšten pregled historijskog razvoja engleskog i francuskog jezika u kontekstu njihovog uzajamnog uticaja koji seže u daleku prošlost njihove evolucije.

Presudni događaj koji je označio početak duge i neraskidive povezanosti engleskog i francuskog jezika i kulture, u historiji je zabilježen kao Normansko osvajanje Engleske. Godine 1066., normanski vojvoda Vilijam I. Osvajač (engl. William the Conqueror, fr. Guillaume le Conquérant) odnosi pobjedu u bitci kod Hastingsa i postaje novi kralj tadašnje Engleske. Dolaskom u Englesku normani sa sobom donose svoju romaniziranu kulturu i jezik, te time francuski jezik⁵ postaje zvaničnim jezikom dvora i administracije, te trgovine i školstva. Tokom normanske okupacije u vokabular engleskog jezika ušlo je na hiljade francuskih riječi, od kojih su mnoge i danas u upotrebi, bilo u nepromijenjenom izvornom, ili pak prilagođenom obliku. Među najranijim zabilježene su riječi *age*, *art*, *cardinal cousin*, *crime*, *dialogue*, *fruit*, *miracle*, *prison*, *silence*.⁶ Zapravo, detaljnija analiza engleskog vokabulara omogućava istraživanje i upoznavanje samog starofrancuskog jezika. Ilustrativan primjer koji navodi autorica Henriette Walter (Walter, 2001:84) je promjena u francuskom pravopisu i izgovoru koja datira s kraja XIII stoljeća, kada prestaje izgovor konsonanta *s* ukoliko iza njega u istom slogu stoji još jedan konsonant. Njegovo ispadanje u pravopisu biti će zamijenjeno akcentom circonflexe (ˆ). No, mnoge riječi ovog tipa ušle su u engleski vokabular prije nego što se ta promjena desila, te su stoga zadržale svoj prvobitni oblik koji je uključivao konsonant *s*. To su riječi poput *forest* (današnji francuski: *forêt*), *honest* (*honnête*), *bastard* (*bâtard*), *tempest* (*tempête*), *ancestor* (*ancêtre*), *priest* (*prêtre*), *conquest* (*conquête*), *coast* (*côte*), *cost* (*coût*), *master* (*maître*), *pastry* (*pâtisserie*), itd.

---

⁵ Pod francuskim se ovdje zapravo misli na normanski dijalekt starofrancuskog jezika koji je pripadao skupini *langues d'oïl* i koji je dolaskom u Englesku stupio u dodir sa tadašnjim anglo-saksonskim, odnosno staroengleskim, te time uveliko uticao na dalji razvoj samog engleskog jezika.

⁶ <https://www.lefigaro.fr/langue-francaise/actu-des-mots/anthony-lacoudre-le-francais-a-litteralement-envahi-la-langue-anglaise-20190915> Pristupljeno: 28.6.2021.

Iako je uticaj francuskog najveći u polju leksike, primjeri sintagmi *secretary general* i *surgeon general* ukazuju na redosljed riječi prema francuskom gramatičkom modelu: imenica + pridjev, netipičnom za engleski jezik (pridjev + imenica).⁷

No, prilikom francuskih riječi i izraza u engleski jezik potrajati će i nakon ovog perioda. Drugi period preuzimanja francuskog vokabulara zabilježen je tokom XVI stoljeća, ovoga puta ne kao posljedica ratnih osvajanja, već zbog rastućeg prestižnog statusa francuskog jezika i kulture tokom razdoblja renesanse.

Sama geografska blizina ove dvije zemlje, pored razvoja političkih i trgovačkih odnosa, pospješila je i razvoj neraskidive višestoljetne spona i kulturnog i jezičkog prožimanja.

Prisustvo francuskih riječi i izraza u engleskom jeziku najprimjetnije je u oblasti uprave, odnosno prava i politike (*constitution, gouvernement, parliament, president, republic, vote*), vojne terminologije (*admiral, captain, commandant, corporal, colonel, lieutenant, general, sergeant*), ali i umjetnosti (*art deco, art nouveau, avant garde, chef d'oeuvre, film noir*), mode (*à la mode, chic, eau de toilette, eau de cologne, haute couture, prêt à porter*) i kulinarstva (*aperitif, cordon bleu, crème brûlée, cuisine*). U jezičnoj upotrebi su i brojni izrazi poput *déjà vu, encore, je ne sais quoi, joie de vivre, raison d'être, rendez-vous, femme fatale, vis à vis*, itd.⁸

Sve ovo što smo do sada naveli ukazuje na generalno jednostran višestoljetni uticaj jednog jezika na drugi – francuskog na engleski jezik. Naime, taj uticaj postaje recipročan tek od XVIII stoljeća, dakle perioda Prosvjetiteljstva, kada Engleska postaje značajan i dominantan faktor u razvoju evropske nauke, industrije, te žarište novih političkih i filozofskih ideja, koje postaju model imitiranja u cijeloj Evropi⁹, pa tako i u Francuskoj. Sa jezičkog stanovišta, to je stvorilo potrebu za preuzimanjem pojedinih novih stručnih termina iz novorazvijenih oblasti nauke, tehnike, politike, sporta i trgovine.

Iz ovog perioda datiraju anglicizmi-kalkovi *liberté de la presse, hors-la-loi, machine à vapeur, lune de miel* i *prendre en consideration*, koji su svi direktni prevodi engleskih izraza *freedom of press, outlaw, steam machine, honeymoon* i *take into consideration*. Politički termini poput *club, vote, petition* i *jury* postaju dio jezičke upotrebe u Francuskoj, a anglicizam *roast-beef* će

---

⁷ <https://www.thoughtco.com/how-french-has-influenced-english-1371255> Pristupljeno: 30.6.2021.

⁸ Ovdje smo naveli samo nekoliko frekventnih primjera za pomenute oblasti, s obzirom da to izlazi iz okvira teme ovog rada. Procjenjuje se da engleski jezik sadrži oko 25 000 francuskih riječi u svom vokabularu. Dakle, više od dvije trećine engleskog vokabulara je francuskog porijekla.

⁹ Takozvani period *anglomanije*.

krajem istog stoljeća promijeniti pisani i fonetski oblik i ukorijeniti se u francuskom u obliku *rosbif* (Walter, 2001:202).

Period XIX stoljeća obogatio je francusku leksiku brojnim anglicizmima iz oblasti sporta – *poney, pedigree, mode – tweed, jersey*, putovanja– *touriste, rail, chemin de fer* (prevod engl. *railway*), *train, terminus, station* (Walter, 2001:202).

Krajem XIX i početkom XX stoljeća, period kolonizacije, kako britanske, tako i francuske omogućava, ili bolje rečeno nameće širenje uticaja oba jezika izvan teritorija Velike Britanije, odnosno Francuske, dok u XX stoljeću, Sjedinjene Američke Države postaju glavna rastuća ekonomska i politička velesila, a posljedično tome, engleski stiče položaj najuticajnijeg svjetskog jezika. Francuski, s druge strane, već odavno izgubivši status jezika aristokratije, u Evropi zadržava status jezika diplomatije, no nakon Drugog svjetskog rata postepeno gubi tu poziciju uslijed sve veće hegemonije SAD na polju međunarodnog poslovanja, trgovine i komunikacije. Od ključne važnosti je i činjenica da se sve veći broj naučno-istraživačkih radova i patenata objavljuje na engleskom jeziku. No, ta hegemonija uveliko prevazilazi okvire stručnih krugova. Najezda američkih proizvoda, filmova, muzike i generalno američke popularne kulture čini engleski jezik dostupnim i široj populaciji, naročito mladim, i time sve više postaje dio standardnog govora.

4.1. Kružno posuđivanje (*les réemprunts ou les allers-retours*)

Fenomen kružnog ili ponovnog posuđivanja izvrstan je dokaz kompleksne i dugogodišnje spona ova dva jezika i njihovog recipročnog odnosa u kontekstu jezičkog posuđivanja. Etimološki posmatrano, brojni anglicizmi u francuskom jeziku zapravo su davno posuđene, najčešće starofrancuske riječi koje su se pravopisno i glasovno prilagodile engleskom jezičkom sistemu i pravilima. Neki od primjera ovih vrsta posuđenica, odnosno anglicizama su:¹⁰

- *budget* koji datira iz XVIII stoljeća, a prilagođeni je oblik starofrancuske imenice *bougette* u značenju *bourse de cuir* - kožna vrećica ili torbica za novac
- *festival* od starofrancuskog pridjeva *festivel*
- *tennis* od imperativnog oblika francuskog glagola *tenir* (2. lice množine-*tenez*), što je nekada bio uzvik igrača prilikom serviranja
- *rail* od starofr. *raille* (u značenju *barre*)

---

¹⁰ <https://www.etymonline.com/> Pristupljeno: 5.9.2021.

- *denim* – izvorno naziv za tkaninu koja se proizvodila u francuskom gradu Nîmes (de Nîmes – iz Nîmesa)

Na osnovu ovog kratkog pregleda uzajamnog uticaja engleskog i francuskog jezika kroz historiju, podvlačimo sljedeće zapažanje:

Vremenski gledano, francuski jezik počinje veoma kasno posuđivati riječi iz engleskog jezika (tek od XVIII stoljeća), dok je engleski, s druge strane, pod relativno konstantnim uticajem francuskog vokabulara još od perioda srednjeg vijeka (od XI stoljeća). Prema nedavnim procjenama, engleski vokabular u sebi sadrži oko 25 000 francuskih riječi, dok francuski sadrži oko 500 engleskih. Zapravo, od svih evropskih jezika na koje je francuski uticao, engleski jezik zauzima prvo mjesto.¹¹ Zbog tog višestoljetnog uticaja, engleski jezik u sebi ima najviše latinskog od svih germanskih jezika, te se sa isključivo leksičkog stanovišta može smatrati više romanskim nego germanskim jezikom.

S druge strane, zahvaljujući zapanjujuće brzom razvoju tehnike, tehnologije i globalne komunikacijske povezanosti u svijetu, nove riječi i termini smjenjuju se i dolaze u jezike brže nego prije, te je engleski u relativno kratkom periodu (posmatrano sa jezičkog stanovišta) stekao poziciju jezika iz kojeg se najintenzivnije posuđuje.

4.2. Franglais

Termin *franglais* (*français* + *anglais*)¹² među prvima spominje gramatičar Maurice Rat 1959. godine u svom članku *Français ou franglais?*, no popularizirao ga je René Étiemble u knjizi *Parlez-vous franglais?*, davne 1964. godine. Oba autora koriste ovaj termin u pežorativnom i kritički orijentisanom smislu, ukazujući na prekomjernu i neopravdanu upotrebu engleskog vokabulara koja ugrožava i osiromašuje francuski jezik, te narušava njegovu jezičku strukturu. Primjeri njegovog prisustva primjetni su na svim nivoima jezičke strukture, što će biti predstavljeno i detaljnije obrazloženo u glavnom dijelu rada. Rječnik *Larousse* definiše

¹¹<https://www.lefigaro.fr/langue-francaise/actu-des-mots/anthony-lacoudre-le-francais-a-litteralement-envahi-la-langue-anglaise-20190915> Pristupljeno: 28.6.2021.

¹² Pored kovanice *franglais* postoje i druge kombinacije sa jezicima koji su pod velikim uticajem engleskog ili ukoliko se radi o bilingvalnom području. U lingvistici se za simultano korištenje dva ili više jezika u diskursu koriste termini *code-switching* (fr. *alternance de langue*) i *code-mixing* (fr. *interférence de langue*). Tako još postoje: *denglisch* (*Deutsch* + *Englisch*), *spanglish*, *chinglish*, *japlish* i sl.

franglais kao skup neologizama i sintaksičkih oblika engleskog ili američkog porijekla usvojenih u francuskom jeziku.¹³

---

¹³ <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/franglais/35082?q=franglais#35053> Pristupljeno: 8.6.2020.

5. JEZIČKA POLITIKA I JEZIČKO ČISTUNSTVO

Kao što je prethodno istaknuto, jezičko posuđivanje je, iz ugla lingvistike, neophodan i koristan proces u razvoju svakog jezika, a posuđenice čine sastavni dio svakog jezičkog inventara. Ipak, pitanja koja se nameću su kada i na koji način riječi stranog porijekla i jezik iz kojeg se preuzimaju počinju ugrožavati jezik primalac, zatim koji su to kriteriji koji čine jedne posuđenice prihvatljivim a druge ne, i ko te kriterije zapravo uspostavlja.

Neki od najčešćih kriterija koji se uzimaju u obzir prilikom procjenjivanja prihvatljivosti posuđenica su stepen njihove opšte upotrebe, prisustvo u rječnicima, aktuelnost i korisnost (Loubier, 2011:34). Ovdje nailazimo na nekoliko pitanja i poteškoća. Najprije, šta se zapravo podrazumijeva pod opštom upotrebom, zatim činjenicu da ako posuđenica nije zabilježena u rječnicima to ne znači da ona nije dio jezičke upotrebe, i naposljetku, kako smo već ranije istakli, potrebno je uzeti u obzir da postoji veliki broj posuđenica koje su u upotrebi iako imaju svoj ekvivalent u jeziku primaocu (*emprunts de luxe*), ali ih to ne čini nepotrebnim, jer njihova funkcija nije jezičke već sociološke prirode. Stoga ovi kriteriji nisu uvijek mjerodavni niti univerzalno primjenjivi.

Kada je riječ o prihvatljivom broju posuđenica u nekom jeziku, lingvisti spominju takozvani prag tolerancije, odnosno da njihov postotak ne bi trebao prelaziti 15 % jezičkog vokabulara (Hagège, 2006:42). Ovaj postotak naravno nije fiksna, ali služi kao okvirno mjerilo. Ipak, njihov broj nije nužno to što može predstavljati problem za jedan jezik, već stepen njihove uklopljenosti u strukturu jezika primaoca. Riječi, uključujući i one stranog porijekla, same po sebi ne ugrožavaju jezik, već ga obogaćuju i sastavni su dio njegovog razvoja. S druge strane, ono što može potencijalno naštetiti jednom jeziku jeste zadiranje u njegovu gramatičku strukturu, odnosno primjenjivanje pravopisnih, fonetskih, morfoloških ili sintaksičkih obrazaca jezika davaoca na jezik primalac koji su neodgovarajući i strani njegovoj strukturi i jezičkim, odnosno gramatičkim pravilima. Upravo takvi strani i neuklopljeni elementi, u ovom slučaju preuzeti iz engleskog jezika, predmet su osporavanja jezičkih stručnjaka.

Sama jezička politika i stavovi prema stranim jezičkim uticajima nisu isti u svim zemljama. Oni se mogu kretati od ekstremno purističkih do onih antipurističkih koji predstavljaju bezuvjetno prihvatanje stranih riječi. U Francuskoj se u javnim i stručnim krugovima plima otpora prema ogromnom prilivu anglicizama, tačnije amerikanizama, javlja krajem 1950-tih godina. Jezički stručnjaci ističu da predmet osporavanja i protivljenja nije jezičko posuđivanje, koje je sastavni dio svakog jezika, već jezički i kulturni imperijalizam, odnosno supremacija angloameričke

kulture posredstvom engleskog jezika i njegov ogromni pritisak na druge jezike koji prijete da ugroze jezičku, a posljedično tome i kulturnu raznolikost i bogatstvo. Francuski lingvista Claude Hagège oštro kritikuje ideju dominacije jednog nacionalnog jezika nad drugima i naglašava da ovdje nije riječ o jezičkom čistunstvu, već o očuvanju jezičkog identiteta i integriteta.¹⁴

Regulisanjem jezičkih pitanja, među koja spada i jezičko posuđivanje, bave se državne jezičke institucije ili organizacije. Zvanični i glavni autoritet ove vrste u Francuskoj predstavlja Francuska akademija (fr. *Académie française*), osnovana još u XVII stoljeću pod patronatom generala Richelieua, sa zadatkom očuvanja, promicanja i standardizacije francuskog jezika (*le bon usage de la langue*). Ova naučna i državna institucija, pored izdavanja rječnika (*Dictionnaire de l'Académie française*), bavi se i izdavanjem preporuka i mišljenja jezičkih stručnjaka o pravilima i normama francuskog jezika, a sve to putem službenih akademskih publikacija u štampi ili na njihovoj zvaničnoj internet stranici.

U pogledu stranih riječi i termina i njihove upotrebe, Akademija u saradnji sa *Odborom za obogaćivanje francuskog jezika* (*Commission d'enrichissement de la langue française*) i *Općom komisijom za terminologiju i neologiju* (*Commission générale de terminologie et de néologie*) aktivno učestvuje u kreiranju i promovisanju nove terminologije kojom bi se zamijenili strani termini, te daje odobrenje i nalaže upotrebu istih objavljivanjem u Službenom biltenu (*Journal officiel*).

Kada je riječ o anglicizmima, Akademija im posvećuje posebnu pažnju, te je na njenoj internet stranici u rubrici *Dire, ne pas dire*¹⁵ dostupan poseban odjeljak pod nazivom *Neologizmi i anglicizmi*, gdje se objavljuju i obrazlažu najfrekventniji anglicizmi u upotrebi i predlažu alternativni francuski izrazi (neologizmi ili već postojeće francuske riječi) koji bi ih potencijalno zamijenili, a sve to u svrhu promovisanja i očuvanja francuskog jezika, odnosno leksike.

U nastavku navodimo primjere neologizama ili već postojećih francuskih termina zvanično preporučenih kao zamjene za pojedine anglicizme:

- *walkman* → *baladeur*

---

¹⁴ Intervju sa lingvistom Claude Hagègeom u okviru emisije *7 jours sur la planète* (TV5MONDE, februar 2010.)

<https://www.youtube.com/watch?v=fm6X1Ky2J5A> Pristupljeno: 27.9.2020.

¹⁵ Poseban odjeljak u okviru stranice Francuske akademije gdje jezički stručnjaci pružaju odgovore na razna praktična pitanja, nedoumice i nejasnoće u pogledu upotrebe francuskog jezika.

<https://www.academie-francaise.fr/dire-ne-pas-dire/neologismes-anglicismes> Pristupljeno: 30.6.2021.

- *software* → *logiciel*
- *hardware* → *matériel*
- *brainstorming* → *remue-méninges*
- *updater* (poluposuđenica, fr. *emprunt hybride*) → *mettre à jour, actualiser*
- *forwarder* (isto *emprunt hybride*) → *transférer*
- *shopping* → *achats, courses, magasinage* (kvebekizam)

Veliki broj primjera uspješnih neologizama nalazimo izvan granica Francuske - u Kvebeku, posebno u polju informatike, odnosno internetske terminologije:

- *e-mail* → *courriel* (složenica nastala spajanjem *courrier* i *électronique*)
- *spam* → *pourriel* (*poubelle* + *courriel*)
- *chatter* (*emprunt hybride*) → *clavarder* (*clavier* + *bavarder*)
- *spoiler* → *divulgâcher* (*divulguer* + *gâcher*)

Ovi primjeri neologizama pokazuju nam da svaki jezik ima izvore i mehanizme za stvaranje riječi koje bi označavale nove koncepte stvarnosti, te da pribjegavanje posuđenicama nije jedina postojeća mogućnost. Premda su gore navedeni primjeri već ustaljenih neologizama koji su postali dio svakodnevnog upotrebe, stvaranje zamjenskog izraza domaćim jezičkim sredstvima ne garantuje da će isti biti i prihvaćen, odnosno da će postati dio jezičke prakse, jer kada je jezik u pitanju norma i praksa nisu nužno uvijek usklađene. Još jedan primjer zagovaranja prakse tvorbe novih riječi ili upotrebe izvornih u zamjenu za strane nalazimo u hrvatskom jeziku, čime se napravila stanovita razlika između njega i bosanskog i srpskog jezika u pogledu stepena stranih jezičkih uticaja.

6. ANGLICIZMI U FRANCUSKOM I BOSANSKOM JEZIKU

U centralnom dijelu rada izvršena je analiza anglicizama u francuskom i bosanskom jeziku na različitim jezičkim nivoima, koja pruža uvid u njihove sličnosti i razlike, te u stepen njihove jezičke adaptacije. Pored ove osnovne klasifikacije, navedeni su još i primjeri poluposuđenica i lažnih anglicizama, dakle hibridnih jezičkih oblika koji nastaju spajanjem elemenata dva različita jezika.

6.1. Ortografski (pravopisni) i fonetski nivo

Na ortografskom i fonetskom nivou postoje primjeri anglicizama koji su se u tolikoj mjeri prilagodili francuskom jeziku, da ih je teško prepoznati kao anglicizme. Primjeri takve potpune pravopisne i fonetske adaptacije su riječi *redingote* od engleskog *riding coat*, *boulingrin* od engl. *bowling green*, te *paquebot* od engl. *packet-boat*. Važno je istaknuti da su sve ove riječi odavno prisutne u francuskom¹⁶, te su vremenom prilagođene francuskom izgovoru i grafiji. Suprotno tome, posuđenice koje su skorijeg datuma obično se još uvijek nisu adaptirale jeziku primaocu i preuzimaju se u izvornom obliku. Neadaptiranost na fonološkom i ortografskom nivou može se objasniti činjenicom da su se zbog naglog priliva strane leksike, mnoge riječi pojavile u upotrebi u kratkom vremenskom periodu, te nije bilo vremena da se prilagode strukturi i pravilima jezika primaoca. To su riječi poput *web*, *wellness*, *trendy*, i sl.¹⁷

U bosanskom jeziku također nalazimo obje vrste anglicizama - pravopisno i fonetski prilagođene i one koji to (još uvijek) nisu. Autorica Šehović (Šehović, 2009:128) među pravopisno prilagođenim anglicizmima navodi primjere *hardver* (engl. *hardware*), *softver* (engl. *software*), *fotošop* (engl. *Photoshop*), i dr. Primjeri pravopisno neprilagođenih anglicizama, odnosno onih preuzetih u izvornom obliku, znatno su brojniji upravo zbog gore navedenog objašnjenja o naglom prilivu leksike. Samo neki od brojnih primjera su: *make-up*, *look*, *must-have*, *event*, *web stranica*, *reality show* (Šehović, 2009:126).

U bosanskom jeziku je osobito zanimljiva pojava dvojakog načina pisanja, odnosno anglicizama koji se ponekad pišu u izvornoj varijanti, a ponekad u ortografski prilagođenoj. Autorica navodi primjere *brand* i *brend*, *jeans* i *džins*, *(back)stage* i *(bek)stejdž* (Šehović,

---

¹⁶ *Redingote* datira iz XVIII, a *boulingrin* i *paquebot* iz XVII stoljeća (Höfler, 1982).

¹⁷ <https://www.academie-francaise.fr/dire-ne-pas-dire/neologismes-anglicismes> Pristupljeno: 30.6.2021.

2009:130). Usporedbe radi, u hrvatskom jeziku zastupljeniji je izvorni način pisanja, dok se u srpskom zagovara pravopisno i izgovorno prilagođena varijanta.

6.2. Anglizmi u formi jezičkih kalkova

Posebno zanimljiv i suptilan oblik jezičkog posuđivanja je kalk (fr. *calque* – kopija, otisak, preslikavanje) ili prevedenica. Kalk podrazumijeva tvorbu riječi domaćim izvornim sredstvima po uzoru na strani model, odnosno preslikavanje stranog obrasca, pri čemu se preuzima i njegovo značenje. Dakle, da bi se posuđenica mogla smatrati kalkom potrebno je da ispunjava dva osnovna uslova: podudarnost u tvorbenom obrascu i podudarnost u značenju pretpostavljenog kalka i stranojezičkog obrasca.¹⁸ Također je neophodno poznavati kulturno-historijske i civilizacijske faktore, kako bi se moglo utvrditi izvorno jezičko porijeklo kalka.¹⁹ Gore navedeno upućuje na složenost ovih jezičkih pojava, ali paralelno s time i na činjenicu da kalkovi predstavljaju veoma zanimljiv predmet jezičke analize, te da ih mnogi autori karakterišu kao suptilne oblike posuđivanja upravo iz razloga što nerijetko vješto "kriju" svoje izvorno porijeklo.

Kalkovi se mogu posmatrati na različitim jezičkim nivoima, te u skladu s time postoje **morfološki, sintaksički, semantički i frazeološki kalkovi** (Loubier, 2011).

Morfološki nivo

Posuđenica na morfološkom nivou ili morfološki kalk podrazumijeva doslovan prevod stranog oblika pomoću domaćih jezičkih elemenata, pri čemu se imitira ne samo morfološki model jezika iz kojeg se posuđuje već i njegovo značenje, odnosno jezička slika.

Morfološki kalkovi preuzeti iz engleskog jezika ne smatraju se jezički prihvatljivima ukoliko se jedan od njihovih elemenata koristi u značenju koje se ne upotrebljava u francuskom jeziku, već samo u engleskom.

Primjeri takvih neodgovarajućih doslovnih preuzimanja engleskog obrasca su: *appel longue distance*, kalkiranje engleskog izraza *long distance call*, dok je preporučeno korištenje izraza

---

¹⁸ Intervju sa lingvisticom Marijom Turk, objavljenom 29.6.2014. na stranici novilist.hr.

<https://www.novilist.hr/ostalo/marija-turk-svaki-jezik-ima-skrivene-mogucnosti/> Pristupljeno: 12.10.2020.

¹⁹ <https://www.novilist.hr/ostalo/marija-turk-svaki-jezik-ima-skrivene-mogucnosti/> Pristupljeno: 12.10.2020.

appel interurbain; conditionement physique (engl. *physical conditioning*) umjesto *entraînement physique*; *nom corporatif* (engl. *corporate name*) umjesto *nom d'entreprise*.

S druge strane, veliki je broj morfoloških kalkova preuzetih iz engleskog jezika koji su se sasvim dobro uklopili u francuski jezički sistem, te obogatili leksiku jer su donijeli novi pojam, odnosno jezičku sliku koju francuski do tada nije imao.

Ovdje se naročito ističu dva primjera kalkiranja složenica iz engleskog jezika: *gratte-ciel* od engleskog *skyscraper* i *lune de miel* prema engl. *honeymoon*, upravo zato što je identičan oblik prisutan i u mnogim drugim jezicima, od kojih ćemo navesti nekoliko: riječ *skyscraper* kalkirana je u španski (*rascacielos*), italijanski (*grattacielo*), njemački (*Wolkenkratzer*), te u istom obliku i u bosanski, hrvatski i srpski jezik (*neboder*, ili u rjeđoj varijanti *oblakoder*). Isto vrijedi i za *honeymoon*: u španskom (*luna de miel*), italijanskom (*luna di miele*), portugalskom (*lua de mel*), te bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku (*medeni mjesec/mesec*).

Sintaksički nivo

Posuđivanje na sintaksičkom nivou ili sintaksičko kalkiranje podrazumijeva preslikavanje elemenata sintaksičke strukture stranog jezika, to jeste načina organizacije elemenata unutar sintagme ili unutar rečenice. Ova vrsta posuđivanja, odnosno kalkiranja uglavnom nije normativno prihvatljiva jer najviše narušava jezičku strukturu, te nerijetko može dovesti do stvaranja rogovatnih rečeničnih konstrukcija koje kalkiranjem gube svoje izvorno značenje i nisu svojstvene jeziku primaocu.

- Kalkiranje engleskih prijedloga i prijedložnih konstrukcija:

Prijedlog *sur* u izrazu *être sur l'avion* – prema engleskom prijedlogu *on* (*to be on the plane*).
Pravilno je *être dans l'avion*.

Pod uticajem engleskog prijedloga *under* koji se najčešće na francuski prevodi prijedlogom *sous*, nastaju pogrešne sintaksičke konstrukcije poput: *sous certaines circonstances* (engl. *under certain circumstances*) i *être sous l'impression* (engl. *to be under the impression*).
Pravilno je *dans certaines circonstances* i *avoir l'impression*.

- Kalkiranje sintaksičkih konstrukcija: *demander une question* (engl. *to ask a question*) umjesto *poser une question*;

être en charge de (engl. *to be in charge of*) umjesto *être chargé de, avoir la charge de* ili *être responsable de*.

- Kalkiranje redosljeda riječi u rečenici ili sintagmi:

Stavljanje pridjeva ispred imenice po uzoru na engleski jezik, u slučajevima kada pridjev ide iza (prema općenitom pravilu francuskog jezika): *la positive attitude* (engl. *positive attitude*) umjesto *l'attitude positive, l'actuel gouvernement* umjesto *le gouvernement actuel*. Konstrukcije poput *les premières quinze minutes* (engl. *first fifteen minutes*) i *un bon deux heures* (*a good two hours*) umjesto *les quinze premières minutes* i *deux bonnes heures*.

Semantički nivo

Semantički kalk podrazumijeva dodavanje novog sloja značenja (užeg ili šireg) već postojećoj riječi ili izrazu, pod uticajem stranog jezika.

Tako je francuska imenica *souris* dobila još jedno uže značenje i to u polju informatike, označavajući dio računarske opreme, pod uticajem engleske riječi *mouse* u istom specifičnom značenju. Isti je slučaj i u bosanskom jeziku – (kompjuterski) *miš*.

Postoje također primjeri kada jezik primalac preuzima i koristi samo jedno specifično značenje preuzete riječi. Takav je primjer riječ *dealer* (*trgovac*) koja u engleskom jeziku može imati više različitih značenja, u ovisnosti od konteksta u kojem je upotrijebljena - *a car dealer, an antiques dealer, drug dealer, card dealer*)²⁰, dok se u francuskom i u bosanskom jeziku koristi isključivo u jednom, užem značenju: "prodavač droge" (fr. *dealer* - *revendeur de drogue*; bos. *diler*). Za razliku od identičnog specifičnog značenja ovog anglicizma i u francuskom i u bosanskom jeziku, primjećujemo evidentnu razliku u njegovom obliku, odnosno formi. Dok je u francuskom zadržao izvorni oblik, u bosanskom se ortografski prilagodio.

Glagolu *realiser* čije je osnovno značenje "ostvariti", "izvršiti", "izvesti", "sprovести u djelo", u francuskom je pridruženo još jedno značenje – "shvatiti", "uočiti", pod uticajem engleskog glagola *to realize*.

Semantički kalk su i **lažni prijatelji** (fr. *faux amis*) – riječi iz dva različita jezika koje imaju sličan oblik, te se zbog prividne sličnosti pogrešno smatra da imaju isto značenje:

---

²⁰ <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/dealer> Pristupljeno: 5.9.2021.

Korištenje priloga *définitivement* u značenju onog engleskog *definitely* – "sigurno", "izvjesno", "nesumnjivo". U francuskom jeziku odgovarajući prilog za to značenje je *certainement*, dok *définitivement* ima značenje "konačno", "stalno", "neopozivo".

Zatim, upotreba riječi *opportunité*, prema engleskom *opportunity*, umjesto francuske riječi *occasion*.

Frazeološki ili idiomatski kalk

Preuzimanje frazema ili idiomatskog izraza u doslovno prevedenom obliku.

Kada je riječ o ovoj vrsti posuđivanja, odnosno preuzimanja, ponekad je teško utvrditi u kojem je jeziku izraz izvorno nastao i koji je jezik posuđivao od kojeg. Također postoje slučajevi kada različiti jezici imaju identične idiomatske izraze ili frazeme.

Izrazi koje je francuski jezik preuzeo iz engleskog:²¹

- Izraz *donner le feu vert* kalk je engleskog izraza *to give a green light*, u značenju "dati dozvolu", "odobriti".
- Izraz *à la fin de la journée* kalk je engleskog izraza *at the end of the day*. Upotreba ovog kalka nije preporučena budući da u francuskom već postoje izrazi: *en fin de compte*, *en somme* i *finalement*.
- *Faire face à la musique* – kalk engleskog *to face the music* u značenju "suočiti se sa nekom situacijom".
- *Ce n'est pas ma tasse de thé* (engl. *its not my cup of tea*) u značenju "to nije moj ukus", "nije po mom ukusu", "nije ono što preferiram", "nije moje područje interesovanja", "ne leži mi", "ne odgovara mi". Izraz potiče iz Velike Britanije budući da je kultura ispijanja čaja karakteristična za to područje.

U varijanti kanadskog francuskog (područje Kvebeka) postoje određeni izrazi preuzeti iz engleskog jezika koji su odraz specifičnih kulturnih poveznica ili zajedničke tradicije engleskog i francuskog kanadskog govornog područja. Pa tako izraz *accrocher ses patins* – okačiti klizaljke, preuzet od engleskog *to hang up one's skates*, spada u hokejaški žargon (hokej je kanadski nacionalni sport). Izraz se odnosi na igrača koji odlazi u mirovinu, odnosno završava svoju karijeru, dok se u prenesenom smislu može odnositi na bilo koju osobu koja odlazi u mirovinu ili završava sa nekom aktivnošću, bilo profesionalnom ili nekom drugom.

---

²¹ http://bdl.oqlf.gouv.qc.ca/bdl/gabarit_bdl.asp?Th=1&th_id=268 Pristupljeno: 12.7.2020.

6.3. Leksički nivo

Posuđivanje na leksičkom nivou također se naziva direktno posuđivanje jer se riječ ili leksema preuzima u izvornom obliku i značenju. Ovo je ujedno i najučestaliji oblik posuđivanja. Prema vrstama riječi najčešće se posuđuju imenice, zatim glagoli i pridjevi (Kolka, 1988:55).

Neophodne posuđenice (*emprunts de nécessité*)²²

Na leksičkom nivou nalazimo veliki broj posuđenica koje su došle i zadržale se u jeziku zbog jezičke potrebe kako bi popunile pojmovnu prazninu i opisale novi pojam ili koncept koji ne postoji u jeziku primaocu, a koji je specifičan za kulturu, tradiciju ili geografsko podneblje izvornog jezika. Kako je već ranije istaknuto, to suštinski i jeste primarni razlog zbog kojeg dolazi do jezičkog posuđivanja. Ilustrativan primjer u francuskom i bosanskom jeziku (ali i brojnim drugim jezicima) su anglicizmi *cowboy* i *western*, koji su direktno preuzeti²³ i ne prevode se, jer predstavljaju nove koncepte koji potiču i vežu se isključivo za američko kulturno područje. Uz njih bismo još mogli spomenuti i nazive za angloameričku hranu i piće poput: *coca-cola*, *hamburger*, *hot-dog*, *ketchup*, *sandwich*, *whisky*, i sl.²⁴

Druga vrsta neophodnih posuđenica su strani pojmovi koji su postali sastavni dio francuske i bosanske jezičke stvarnosti, te su samim time u redovnoj upotrebi. U njih spadaju pojmovi poput: *weekend* (fr. *week-end*, bos. *vikend*), *parking* – eliptičan oblik engl. *parking lot* ili *parking space*, *clown* (bos. *klaun*), *film*, *tourism* (fr. *tourisme*, bos. *turizam*), *tourist* (fr. *touriste*, bos. *turista*), i sl.

Zanimljiv je međutim primjer anglicizma *weekend* ukoliko se uporedi njegova upotreba u Francuskoj sa onom u kandaskom frankofonom području - Kvebeku. U Francuskoj se ova posuđenica ustalila u upotrebi, s tim što se piše sa crticom (*week-end*), dok je u Kvebeku, iako se koristi i anglicizam, predložen kalk *fin de semaine*. No, u rjeđim slučajevima kada se u Francuskoj koristi termin *fin de semaine*, onda se misli na kraj radne sedmice, dok *week-end* obuhvata isključivo subotu i nedelju. Bosanski jezik također ne posjeduje domaću riječ za ovaj pojam, no za razliku od francuskog, anglicizam je ortografski prilagođen (*vikend*).

---

²² Naziv *emprunts de nécessité* upotrebljava Josette Rey-Debove (Rey-Debove, 1980).

²³ Uz napomenu da su u bosanskom jeziku ortografski prilagođeni (*kauboj* i *vestern*).

²⁴ Ovakve posuđenice koje označavaju posebnost nekog naroda i kulture i za koje ne postoji domaći ekvivalent nazivaju se i egzotizmima (u fr. *xénismes*).

Posuđenice iz luksuza (*emprunts de luxe*)²⁵

Za razliku od neophodnih posuđenica, odnosno onih koje se koriste kako bi označile novi, do tad nepostojeći pojam, te koje proširuju leksički fond jednog jezika, posuđenice iz luksuza su posuđenice čiji ekvivalent već postoji u domaćem jeziku, dakle one koje nisu preuzete zbog jezičke potrebe. Sa lingvističkog stajališta, ovakvo posuđivanje smatra se nepotrebnim, te je načelno pravilo ili preporuka da se, kada je god to moguće, riječi stranog porijekla zamijene ekvivalentom u domaćem jeziku, ukoliko on postoji.

Sa današnje tačke gledišta, ne možemo ne primijetiti da je korištenje engleskih izraza umjesto postojećih domaćih jednim dijelom postalo obilježje modernosti i pitanje pomodarstva, te da je sve prisutnije u svakodnevnoj komunikaciji, naročito kod mladih ljudi koji su najviše izloženi uticaju angloameričke popularne kulture (filmova, serija, muzike, mode) koja je sveprisutna i lako dostupna putem televizije i naročito interneta.

6.4. Ostale vrste anglicizama

Poluposuđenice (*emprunts hybrides*)

Kombinacija tvorbenih jezičkih elemenata engleskog i francuskog jezika:

- Dodavanje francuskog glagolskog sufiksa **-er** (karakterističnog za glagole prve grupe) na englesku glagolsku osnovu, te njegovo konjugiranje u skladu sa francuskim pravilima: *performer* (engl. *to perform*), *booker* (engl. *to book*), *kidnapper* (*to kidnapp*). Najučestaliji primjeri su glagoli iz domena informatike i internetske terminologije: *formater* (engl. *to format*, bos. formatirati), *downloader* (engl. *to download*, bos. *downloadovati*), *forwarder* (engl. *to forward*), te u žargonu društvenih mreža: *liker* (engl. *to like*, bos. *lajkati/lajkovati*).
- Zamjena engleskog sufiksa francuskim:

Engleski sufiks **-ing** zamjenjuje se francuskim sufiksom **-age**: engleska riječ *doping* postaje *dopage*.

Imenični sufiks **-er** zamjenjuje se fr. sufiksom **-eur, euse**: *biker*→*un bikeur*, *rocker*→*un rockeur*, *rapper*→*un rappeur*, *blogger*→*un blogueur/une blogueuse*, *sprinter*→*un sprinteur/une sprinteuse*, *surfer*→*un surfeur/une surfeuse*.

---

²⁵ Naziv *emprunts de luxe* upotrebljava Josette Rey-Debove (Rey-Debove, 1980).

Ovdje je zanimljiva usporedba sa bosanskim jezikom, jer on za razliku od francuskog, zadržava isti engleski sufiks, ali uz ortografsku i fonetsku adaptaciju riječi: *bajker*, *roker*, *reper*, *bloger*, *surfer*, a za ženski oblik imenice dodaje se uobičajeni sufiksalni nastavak **-ka**: *bajkerka*, *rokerka*, *reperka*, *blogerka*, *surferka*.

- Djelimičan prevod (poluprevedenice):

Jedan jezički element u sintagmi ili u (polu)složenici je u izvornom engleskom obliku, a drugi je na francuskom: *adresse e-mail* (*e-mail address*), *clé USB* (engl. *USB key*), *musique lounge* (engl. *lounge music*), *musique jazz* (*jazz music*), *groupe rock* (*rock group*), *chanson country* (*country song*).

Lažni ili pseudo-anglicizmi (*faux anglicismes ou pseudo-anglicismes*)

Lažnim anglicizmima smatraju se riječi koje se, iako imaju englesku grafiju i izgovor, koriste u drugačijem značenju od izvornog, ili uopšte ne postoje u tom obliku u engleskom jeziku.

Lažni anglicizmi u francuskom vrlo često imaju engleski nastavak **-ing** na kraju:

- *Brushing* (imenica) – feniranje kose. Na engleskom *brushing* (*to brush*) je glagol koji znači četkanje, dok se za feniranje kose koristi izraz *blow drying*.
- *Footing* (imenica) – lagano trčanje ili brzo hodanje, od engleskog *foot* - noga. Ovaj izraz danas je zastario, a zamijenio ga je drugi anglicizam – *jogging* u istom značenju kao i u engleskom. Upotrijebljen u tom kontekstu *jogging* ne spada u lažne anglicizme. Međutim, ova riječ je u francuskom jeziku dobila još jedno, uže značenje koje se ne koristi u engleskom – sportska odjeća, odnosno trenerka.
- *Pressing* (imenica) – peglanje na paru (*repassage à la vapeur*); hemijska čistiona; napad na protivnika u nekom sportu (*attaque massive et continue au sport*). U posljednjem značenju također se koristi pseudo-anglicizam *forcing* (engl. *to force*).
- *Parking* - U engleskom ovo je gerundivni oblik glagola *to park*, dok se u imeničnom obliku koristi sintagma *parking lot/parking space* (američka varijanta) ili *car park* (britanska). U francuskom i bosanskom jeziku eliptični oblik *parking* upotrebljava se kao imenica koja označava mjesto gdje se automobili parkiraju.
- *Shampooing* (imenica) – šampon za pranje kose. U engleskom se upotrebljava imenica *shampoo*. Uprkos sasvim netipičnoj grafiji za francuski jezik ova je riječ već dugo u stalnoj

upotrebi, s tim da je izgovor ipak prilagođen francuskom: -ing se izgovara kao vokalni nazal [ɛ̃].

- Pseudo-anglicizmom smatra se i riječ *smoking* koja je skraćeni oblik (elipsa) engleskog izraza *smoking jacket* i njen ekvivalent u značenju ("svečano večernje odijelo ili kaput"). Međutim, u engleskom takvo skraćivanje nije moguće jer se onda gubi specifično značenje. Upotrijebljena samostalno, riječ *smoking* ima funkciju glagola u značenju "pušiti" (*to smoke*). Također, *smoking jacket* je u engleskom jeziku zastario izraz, te se danas umjesto njega koristi *dinner jacket* (britanska varijanta) ili *tuxedo*, skraćeno *tux* (američka varijanta).

7. ANALIZA KORPUSA: PRIMJERI ANGLICIZAMA U RAZLIČITIM POJMOVNIM OBLASTIMA

Neosporna je činjenica da postoje određene životne ili pak stručne oblasti²⁶ gdje engleski vokabular ili dominira ili potpuno preovladava. U XIX stoljeću u francuskom je zabilježen veliki priliv anglicizama iz domena sporta, u XX stoljeću najviše su se posuđivali (i još uvijek se posuđuju) naučni i tehnički termini, te vokabular iz oblasti poslovanja i trgovine, dok je kraj XX i početak XXI stoljeća obilježen ubrzano rastućim brojem informatičkih termina i izraza, te internetske terminologije ili žargona.

Za svaku oblast koja obiluje anglicizmima iz korpusa navodimo one najfrekventnije (analiza obuhvata francuski i bosanski jezik), a one koji se izdvajaju po određenim jezičkim ili kulturološkim obilježjima za koje smatramo da su vrijedni posebne pažnje, obrazložili smo ponaosob.

Sport

Domen sporta obiluje anglicizmima, jer je većina najpopularnijih sportova i nastala na tlu Velike Britanije ili Sjedinjenih Američkih država. Sama riječ *sport* je anglicizam.

Tako su i francuski i bosanski jezik preuzeli sljedeće nazive sportova: *badminton*, *base-ball* (*bejzbol*), *boxe* (*boks*), *cricket* (*kriket*), *football* (*fudbal*²⁷), *golf*, *hockey* (*hokej*), *ping-pong*, *polo*, *rugby* (*ragbi*), *squash* (*skvoš*), *tennis* (*tenis*), *water-polo* (*vaterpolo*). Zatim sportske termine: *corner* (*kornjer*), *derby* (*derbi*), *dribbling* (*dribling*, *driblanje*), *fair-play* (*fer-plej*), *jockey* (*džokej*), *jogging* (*džoging*), *knock-down* (*nok daun*), *knock-out* (*nok aut*, od kojeg je izveden glagol *nokautirati*), *uppercut* (*aperkat*), *match* (*meč*), *skateboard* (*skejtbord*), *sprint*, *sprinter* (od kojih je u bos. izveden glagol *sprintati*), *team* (*tim*), itd.

U bosanskom jeziku prisutni su još anglicizmi *trening* (engl. *training*), *trener* (engl. *trainer*) i glagol *trenirati* (engl. *to train*), zatim *bodibilder* (engl. *bodybuilder*) i *bodibilding* (engl. *bodybuilding*), od čega nastaje riječ *bildanje*, te riječi *fit* i *fitnes* (engl. *fitness*).

Francuski je od engleskog također u izvornom obliku preuzeo nazive za još dva sporta: *basketball* i *volleyball*, uprkos grafiji koja ne odgovara njegovom pravopisnom sistemu, uz jedinu razliku što se pišu sa crticom (*basket-ball*, *volley-ball*). Za razliku od francuskog,

---

²⁶ Engleski je npr. službeni jezik avijacije.

²⁷ Ovdje je došlo do glasovne promjene suglasnika po zvučnosti, te je shodno tome bezvučni suglasnik *t* prešao u svoj zvučni parnjak *d*: *futbal*→*fudbal*.

bosanski jezik posjeduje i koristi vlastite nazive za ova dva sporta: *košarka* i *odbojka*, uz napomenu da je eliptični oblik *basket* također prisutan, obično u žargonskom govoru mladih.

Moda i ljepota

U francuskom i bosanskom jeziku nalazimo sljedeće primjere:

aftershave (*afteršejv*), *cardigan* (*kardigan*), *déodorant* (*dezodorans*), *design* (*dizajn*), *designer* (*dizajner*), *eye-liner* (*ajlajner*), *jean* (*džins*), *magazine* (*magazin*), *make-up* (*mejk-ap*), *mascara* (*maskara*), *new-look*, *nylon* (*najlon*), *patchwork* (*pačvork*), *pattern*, *pin-up* (*pinap*), *pull-over* (*pulover*), *pyjama* (*pidžama*), *redingote* (*redingot*), *shampooing* (*šampon*), *shopping* (*šoping*), *tee shirt* (ili *T-shirt*), *tweed* (*tvid*).

U inventaru bosanskog rječnika nalazimo još: *casual* (*kežual*), *casting* (*kasting*), *fashion*, *fashion magazin*, *fashion week*, *farmerke*, *image* (*imidž*), *in*, *look*, *outfit* (*autfit*), *sale*, *style*, *styling* (*stajling*), *starke*.

Generalno zapažanje koje se nameće u pogledu anglicizama jeste da mediji (štampa, televizija i naročito internet portali, blogovi i sl.) imaju veliku ulogu u njihovom širenju i svakodnevnom korištenju u oba jezika. Njihova konstantna upotreba naročito je primjetna u domenu mode i ljepote, odnosno ženskih modnih i *lifestyle* časopisa. Ono što je ovdje indikativno jeste da se engleske riječi vrlo često koriste i u slučajevima kada za njih postoji domaći ekvivalent, iz čega proizilazi zaključak da njihova upotreba u ovoj oblasti nije posljedica jezičke potrebe, već pomodarstva, odavanja utiska modernosti i praćenja savremenih svjetskih modnih tokova. Takvo je i zapažanje autorice Šehović (Šehović, 2009), koja na osnovu istraživanja provedenog na korpusu štampe (korpus uključuje ženske modne časopise i informatičku periodiku), ističe sljedeće:

Razlog za upotrebu stranih riječi i posuđenica za koje već postoje domaće riječi podjednako može biti utisak koji se želi izazvati pred drugima (obično utisak moderne, obrazovane osobe, kojoj je engleski svakodnevnica. ...) Tada je riječ o pomodnoj upotrebi engleskog jezika, prestižnog idioma poznatog samo obrazovanim ili modernim osobama (Šehović, 2009:130).

Kako bismo potvrdili svekoliku prisutnost anglicizama u oblasti mode i ljepote, kako u francuskom, tako i u bosanskom jeziku, konsultovali smo dva online izdanja modnih časopisa²⁸ i zabilježili sljedeće primjere:

Francuski jezik: Comment porter un *jogging* au bureau, un *look* façon *neutral tones*, toutes les tendances repérées à la *Fashion Week*, défilé Louis Vuitton: regardez *le show* printemps-été, *street style fashion week* Paris: tous les *looks*.

Bosanski jezik: *lifestyle* priča, torbe u *high street* potpisu, *25 shopping* preporuka, vodič kroz *trendove* u svijetu, *comfort food*, *trendy* manikure, *capsule* garderoba, *selfcare* navike, *stylish* kombinacije, *cosy outfiti*, *statement* modni dodatak, *makeup trendovi*, *beauty* navike, pet *anti-age* koraka koje ne bismo trebali preskakati u *beauty* rutini, video *tutorijal*, *makeup look*, *nude* ruž *beauty* je klasik, nova *it* nijansa kose, *DIY* maske za kosu, tri nijanse koje su *in* ovog ljeta, *hair* tretman, *nail art trend*, itd.

Muzika i ples

U oba jezika prisutni su sljedeći nazivi muzičkih termina, žanrova i vrsta plesa, koji se mogu smatrati i internacionalizmima: *blues* (*bluz*), *disc jockey* (*DJ*, *di-džej*) *jazz* (*džez*), *juxe-box* (*džuboks*), *pop*, *rythm and blues*, *rock* (*rok*) ili *rock and roll*, *swing* (*sving*), *twist* (*tvist*).

U rječniku anglicizama u bosanskom jeziku nalaze se još: *band* (*bend*), *back-vocal* (*bek-vokal*), *break-dance* (*brejk-dens*), *country* (*kantri* muzika), *dance* (*dens*) –vrsta ili žanr elektronske muzike, *disco* (*disko*), *evergreen* (*evergrin*), *funk* (*fank*), *funky* (*fanki*), *frontman* (*frontmen*), *house* (*haus*) – vrsta elektronske muzike, *hardrock* (*hardrok*), *heavy metal* (*hevimetal*), *hit*, *musical* (*mjuzikl*), *punk* (*pank*), *rap* (*rep*), *rave* (*reju*), *singl*, *soul*, *techno* (*tehno* muzika), te *vocal* (*vokal*) koji se uvijek koristi u obliku pravopisno i fonetski prilagođenom našem jeziku – *vokal*.

---

²⁸ Za francuski jezik primjeri su preuzeti iz online izdanja časopisa *Grazia*, a za bosanski iz online magazina *Bonjour.ba*.

<https://www.grazia.fr/> Pristupljeno: 6.10.2020.

<https://bonjour.ba/> Pristupljeno: 29.9.2020.

Popularna kultura, zabava i žargonska terminologija

U oba jezika prisutni su sljedeći primjeri:

Club (klub), come-back (kambek), cool (kul), film, flash back (flešbek), happy end, jet-set, O.K. (okej), outsider (autsajder), performance (performans), remake (rimejk), show (šou), show-business (šou biznis), snob, snobisme (snobizam), star, thriller (triler), timing (tajming), underground (andergraund), V.I.P.

U bosanskom nalazimo još: *blockbuster (blokbaster), bodyguard (bodigard), event (ivent), face to face, feeling, friend (frend), hi! (haj!- neformalni pozdrav u značenju čao ili zdravo), hardcore (hardkor), light (lajt), live (lajv), loser (luzer), mainstream (mejnstrim), multitasking, party (parti), random (rendom), reality show (rijaliti šou), respect, celebrity, sorry! (sori!), spoiler (spojler), stage (stejdž), straight (strejt), time-out (tajm out), top, trailer (trejler), tutorial (tutorijal).*

Gastronomija

U oba jezika prisutan je znamenit broj engleskih naziva za hranu i piće, većinom američkog porijekla. Izuzetak tome su riječi *curry* i *chilli* koji su primjeri indirektnog posuđivanja. Naime, engleski je riječ *curry* posudio iz tamilskog jezika (jedan od indijskih jezika) prilagodivši je svojoj grafiji (*kari* → *curry*), dok je *chilli* preuzet iz latinoameričke varijante španskog jezika (koji je opet preuzeo riječ iz aztečkog nahuatl jezika)²⁹. Dakle, engleski je ovdje imao ulogu jezika posrednika. Oba se ova primjera smatraju anglicizmima jer su u druge jezike dospjeli putem engleskog i dio su njegovog jezičkog inventara.

U oba jezika nalazimo sljedeće anglicizme:

Bourbon (burbon), brandy (brendi), coca-cola (kokakola ili samo kola), curry (kari), fast-food, hamburger, hot-dog, ketchup (kečap), muffin (mafīn), pudding (puding), rhum (rum), sandwich (sendvič), toast (tost), whisky (viski).

U bosanskom rječniku nalazimo još: *chili (čili), chips (čips), cocktail (koktel), cracker (kreker), juice (džus), margarine (margarin), milk shake (milk šejk).*

---

²⁹ <https://www.etymonline.com/> Pristupljeno: 5.9.2021.

Tehnički i tehnološki termini

U oba jezika prisutni su sljedeći anglicizmi:

Caméra (kamera), cameraman (kameraman), clip (klip), gadget (gadžet), laser, mixer ili mixeur (mikser), play-back (plejbek), polaroid, radar, scanner (skener→gl. skenirati), spot, video, zoom (zum→gl. zumirati).

Mediji, poslovna i marketinška terminologija

U francuskom i bosanskom jeziku nalazimo sljedeće primjere:

Best-seller (bestseler), budget (budžet), business (biznis), businessman (biznismen), booking (buking), brainstorming (brejnstorming), briefing (brifing), cash (keš), deadline (dedlajn), establishment (establišment), feed-back, free-lance, free-lancer, interview (intervju), leader (lider), leadership (lideršip), leasing (lizing), lobby (lobi), management (menadžment), manager (menadžer), marketing, office, partenaire (partner) – od engl. partner, reporter, reportage (reportaža).

Ovdje bismo izdvojili primjer posuđenice *interview (intervju)*. U francuskom jeziku ova riječ je primjer kružnog posuđivanja. Engleski je još u XV stoljeću posudio starofrancuski oblik *entreveue* (sadašnji *entrevue*), u širem značenju "sastanak" ili "dogovor", te mu krajem XIX stoljeća dodjeljuje uže značenje "formalnog, novinarskog razgovora u obliku pitanja i odgovora". Za razliku od oblika u bosanskom, izvorna grafija je zadržana, no došlo je do fonetske adaptacije gdje se početni slog izgovara kao nazalni vokal [ɛ̃]. Iz ove riječi izvedeni su glagol *interviewer* (u bosanskom *intervjuisati*), te od istog oblika i nešto rjeđi nazivi *interviewer, intervieweuse* u značenju "novinara ili novinarkе koji sprovodi intervju" (*journaliste qui interviewe*). U bosanskom se *intervju* pored značenja "novinarskog razgovora" koristi i u značenju "razgovor za posao", dok se u francuskom u tom slučaju radije upotrebljava riječ *entretien*.

Informatika i internet

U savremenom dobu jedna od prvih asocijacija na engleski jezik upravo je oblast informatike i stručna terminologija koja se za nju upotrebljava. Budući da su prvi računari i programski jezici osmišljeni upravo u SAD, napisani su na engleskom jeziku, te su tako u jezik uvedeni posve novi, do tada nepostojeći pojmovi koji su prodrli i u druge jezike te postali internacionalizmi. U prvom redu to su riječi *kompjuter*, *internet*, *hardver* i *softver*. Ipak, primjer francuskog jezika ukazuje da prihvatanje ovih novih pojmova u izvornom stranom obliku nije jedino postojeće rješenje. Naime, 1955. godine profesor sa Sorbone Jacques Perret predložio je upotrebu francuskog neologizma *ordinateur* (prema latinskom *ordinator*) umjesto riječi *calculateur* koja se do tada koristila (doslovan prevod engleskog *computer*), i čije je značenje bilo suviše restriktivno za novu vrstu mašine koja je daleko prevazilazila mogućnosti običnog računanja. Prema istom principu engleska riječ *laptop* zamijenjena je sintagmom *ordinateur portable*. Drugi primjer su imenice *logiciel* (*logique* + sufiks *-iel*) i *matériel*, kao zamjena za engleske riječi *software* i *hardware*.

U bosanskom jeziku u upotrebi su uporedo anglicizam *kompjuter* i domaći oblik imenice *računar*, nastao od glagola *računati*. Pojmovi *softver* i *hardver*, za razliku od francuskog, nemaju domaći ekvivalent te su preuzeti direktno iz engleskog, s tim da su prilagođeni na ortografskom nivou. Pored *kompjutera* i *računara*, u dvojakoju upotrebi u bosanskom su anglicizam *printer*³⁰ i domaća imenica *štampanič*.

Zanimljiv je i podatak da riječ *informatika*, koju je preuzeo i bosanski jezik, nije engleskog porijekla, već njemačkog, nastala od termina *Informatik* (osmišljenog 1957. godine). Nedugo nakon toga, 1962. godine, informatičar Philippe Dreyfus koristi kovanicu *informatique* nastalu spajanjem riječi *information* i *automatique*, koju je ubrzo prihvatila i Francuska akademija. U engleskom je pak najrasprostranjeniji izraz *Computer Science*, ili širi pojam *Information Technology*. Potonji pojam danas se upotrebljava u formi skraćenice *IT* koja je u frekventnoj upotrebi i u francuskom i u bosanskom jeziku. Pored ove skraćenice, tu su još i *CD* (engl. *compact disc*) i *DVD* (*digital versatile disc*).

Sve veća upotreba interneta i društvenih mreža rezultirala je formiranjem posebne terminologije. Sama riječ *internet* prisutna je u oba jezika, s tom razlikom da je u francuskom došlo do fonetske adaptacije gdje se prvi slog izgovara u formi nazalnog vokala [ɛ̃]. Društvene mreže iznjedrile su brojne izraze poput: *chat*, *post*, *tag*, *like* (*lajk*), itd.

---

³⁰ Ova imenica rijedak je primjer anglicizma čiji izgovor odgovara načinu pisanja.

U ovom semantičkom polju primjetan je također veliki broj glagola, koji predstavljaju osobito zanimljiv i važan predmet jezičke analize³¹, s obzirom da u njihovom slučaju dolazi do adaptacije na morfološkom nivou prema pravilima sistema jezika primaoca.

Naposljetku, sve navedeno upućuje nas na sljedeću zaključnu konstataciju:

Ubrzani razvoj informatičke struke, te rasprostranjena i svakodnevna upotreba interneta, rezultirali su u jeziku potrebom za označavanjem i upotrebom novih stručnih pojmova, ali i kolokvijalnih izraza. Upravo zbog njihove brojnosti i brzine kojom pristižu u jezik, ova vrsta anglicizama, sa aspekta današnjice, iziskuje i iziskivati će posebnu pozornost jezičkih stručnjaka.

---

³¹ Primjeri glagola nalaze se na 22. stranici rada.

8. ZAKLJUČAK

Glavno težište ovog rada predstavljala je jezička analiza anglicizama u francuskom i bosanskom jeziku, te uvid u pojmovne oblasti gdje isti preovladavaju. Kontrastivni pristup omogućio je uviđanje stanovitih sličnosti, ali i razlika između anglicizama u francuskom i onih u bosanskom jeziku. Kroz različite primjere ukazano je na činjenicu da je jezičko posuđivanje prisutno na svim jezičkim nivoima, te da stepen adaptacije nije isti za sve anglicizme. Drugim riječima, u oba jezika postoje primjeri bolje "uklopljenih" ili potpuno adaptiranih anglicizama i onih koji su zadržali izvorni oblik.

U francuskom jeziku najprije primjećujemo veliki broj kalkova, nerijetko na morfološkom i sintaksičkom planu. Zatim, mnoštvo primjera poluposuđenica - kombinovanja engleskih i francuskih jezičkih elemenata (takozvani *franglais*), i naposljetku brojne primjere proširivanja ili sužavanja značenja posuđenice.

Kada je riječ o bosanskom jeziku, primjetna je nejednakost u fonetskoj i pravopisnoj adaptaciji anglicizama, te upotreba dvojake varijante pisanja. Iz tog razloga bismo posebno naglasili nužnost njihovog pravopisnog normiranja.

Kroz primjere anglicizama u oba jezika, u radu se podcrtava značaj i uticaj izvanlingvističkih, odnosno socio-kulturoloških faktora, koji podstiču govornike na posezanje za engleskom riječju.

Nadalje, istraživanje korpusne građe, te klasifikacija primjera, pokazali su da je engleski jezik podjednako prisutan u istim oblastima i to u pretežno jednakom broju u oba jezika. Uprkos tome, kako je istaknuto još u samom uvodu, evidentna je nesrazmjernost u stepenu istraženosti samih anglicizama u ova dva jezika. Nedovoljna istraženost ove tematike u bosanskom jeziku iznenađujuća je, uzimajući u obzir njenu aktuelnost, ali i uticaj po sami jezik. Stoga, podstaknut time, ovaj rad predstavlja skroman doprinos ovom domenu jezičkog istraživanja.

U pogledu samog odnosa prema jezičkom posuđivanju, smatramo da je umjesto zauzimanja kategoričkog stava "odbacivanja" ili pak bezuslovnog "prihvatanja", svaku posuđenicu neophodno posmatrati ponaosob, i to u okviru specifičnog konteksta njene upotrebe. Na osnovu toga, koristeći se funkcionalnim pristupom, moguće je odrediti njenu ulogu i svrhu u jeziku.³²

---

³² Mnogi lingvisti upravo zbog sve kompleksnosti jezičkog posuđivanja, naglašavaju nužnost pojedinačnog pristupa i analize samih posuđenica. Takav stav zauzima i autorica Šehović, koja također ističe važnost konteksta, ali i jezičke potrebe govornika (Šehović, 2009:134).

U širem kontekstu globalnog prisustva i neospornog uticaja engleskog na druge jezike, mišljenja smo da je fokus sa vanjskih uticaja važnije i korisnije premjestiti na maternji jezik, te u tom smislu aktivno raditi na promovisanju vlastitog jezika, razvijajući time svijest o značaju njegove uloge kao sastavnog dijela kulturnog identiteta i integriteta.

CONCLUSION

L'objectif principal de cette étude était l'analyse linguistique des anglicismes dans la langue française et bosnienne, ainsi qu'un aperçu des domaines différents où ils sont très nombreux.

L'approche contrastive a donné l'aperçu de certaines similitudes, mais aussi des différences entre les anglicismes en français et ceux en bosnien. À travers des exemples variés, on a montré que les emprunts se trouvent à tous les niveaux de la langue et que le degré d'adaptation n'est pas le même pour tous les anglicismes. En d'autres termes, il existe dans les deux langues des exemples d'anglicismes plus ou moins adaptés et ceux qui ont gardé leur forme originale.

Dans la langue française, on a d'abord remarqué la présence d'un grand nombre des calques linguistiques, souvent au niveau morphologique et syntaxique. Ensuite, de nombreux exemples d'emprunts hybrides – de formes mixtes combinant des éléments linguistiques français et anglais (ce qu'on appelle *franglais*), et finalement, un grand nombre d'emprunts qui ont subi un élargissement ou une restriction de sens.

En ce qui concerne la langue bosnienne, on a remarqué une disparité dans l'adaptation phonétique et orthographique d'anglicismes, et l'emploi des deux formes différentes de leur graphie. Cela étant dit, nous voudrions particulièrement souligner la nécessité et l'importance de leur standardisation orthographique.

À travers des exemples d'anglicismes dans les deux langues, cette étude met en relief l'importance et l'influence des facteurs extralinguistiques, c'est-à-dire socioculturels, qui mènent les locuteurs à opter pour l'emprunt anglais.

En outre, l'analyse du corpus et la classification des exemples ont montré que la langue anglaise est présente dans les mêmes domaines et dans une mesure presque égale dans les deux langues. Néanmoins, comme nous l'avons déjà observé dans l'introduction, il y a une disparité évidente dans l'ampleur des recherches sur le sujet des anglicismes dans les deux langues. Le manque des recherches en langue bosnienne est surprenant, vu l'importance actuelle de ce sujet et son impact sur la langue elle-même. Motivée par ce fait, cette étude apporte une modeste contribution à ce domaine de la recherche linguistique.

Concernant les attitudes envers les emprunts, nous considérons qu'au lieu de prendre une position ferme de "rejet" ou "d'acceptation" inconditionnelle, il est nécessaire d'observer chaque emprunt individuellement et dans le contexte spécifique de son usage.

À partir de cela, en employant une approche fonctionnelle, on peut déterminer le rôle de l'emprunt et son usage dans la langue.³³

Dans le contexte plus large de la présence globale de la langue anglaise, et de son influence incontestable sur les autres langues, nous considérons qu'au lieu de se concentrer sur les influences externes, il est plus important et plus utile de mettre l'accent sur sa langue maternelle, et dans ce sens, de participer activement à sa promotion, prenant ainsi la conscience de l'importance de son rôle en tant que partie intégrante de l'identité et de l'intégrité culturelles.

---

³³ De nombreux linguistes, précisément à cause de la complexité des emprunts linguistiques, soulignent la nécessité d'une approche et d'une analyse individuelles des emprunts. Telle attitude est prise par l'auteur Šehović, qui souligne l'importance du contexte, mais aussi des besoins linguistiques des locuteurs (Šehović, 2009:134).

9. LITERATURA

1. Bugarski, R. 2009. *Evropa u jeziku*. Beograd: Biblioteka XX Vek.
2. Crystal, D. 2003. *English as a global language*. New York: Cambridge University Press.
3. Étiemble, R. 1980. *Parlez-vous français?*. Paris: Gallimard.
4. Hagège, C. 2006. *Combat pour le français: au nom de la diversité des langues et des cultures*. Paris: Odile Jacob.
5. Kolka, A. 1988. *Strani jezik i društvo*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Loubier, C. 2011. *De l'usage de l'emprunt linguistique*, [online]. Montréal: Office québécois de la langue française. Dostupno na: <https://docplayer.fr/4679483-De-l-usage-de-l-emprunt-linguistique.html>. [9.8.2021.]
7. Šehović, A. 2009. Mjesto i funkcija anglicizama u savremenom bosanskom jeziku. *Pismo- časopis za jezik i književnost*, [online]. 7 (1), str. 122-138. Dostupno na: http://bfd.ba/wp-content/uploads/2021/02/Pismo_7.pdf [29.9.2020.]
8. Walter, H. 2001. *Honni soit qui mal y pense*. Paris: Editions Robert Laffont.

Internet izvori:

1. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Internacionalizmi> [8.9.2021.]
2. <https://www.lefigaro.fr/langue-francaise/actu-des-mots/anthony-lacoudre-le-francais-a-litteralement-envahi-la-langue-anglaise-20190915> [28.6.2021.]
3. <https://www.thoughtco.com/how-french-has-influenced-english-1371255> [30.6.2021.]
4. <https://www.etymonline.com/> [5.9.2021.]
5. <https://www.larousse.fr/> [8.6.2020.]
6. <https://dictionary.cambridge.org/> [5.9.2021.]
7. <https://www.academie-francaise.fr/dire-ne-pas-dire/neologismes-anglicismes> [30.6.2021.]
8. https://www.novilist.hr/ostalo/marija-turk-svaki-jezik-ima-skrivene-mogucnosti/?meta_refresh=true [12.10.2020.]
9. Office québécois de la langue française – Banque de dépannage linguistique: http://bdl.oqlf.gouv.qc.ca/bdl/gabarit_bdl.asp?Th=1&Th_id=129 [12.7.2020.]

Korpus:

1. Čedić, I. 2008. *Rječnik anglicizama u bosanskom jeziku*. Sarajevo: Institut za jezik.
2. Höfler, M. 1982. *Dictionnaire des anglicismes*. Paris: Larousse.
3. Rey-Debove, J., Gagnon, G. 1980. *Dictionnaire des anglicismes: les mots anglais et américains en français*. Paris: Le Robert.
4. <https://bonjour.ba/> [29.9.2020.]
5. <https://www.grazia.fr/> [6.10.2020.]